

OTDK-DOLGOZAT

2015

Az állami háttérű exportfinanszírozás az Eximbank gyakorlatában

**The export financing activity of the Hungarian Export-Import Bank in the
Hungarian economy**

Kézirat lezárva: 2014. július 16.

Tartalomjegyzék

1.Bevezetés	3
2. Kutatás módszerének bemutatása, hipotézis felvetése.....	2
3.Exportfinanszírozás bemutatása	3
3.1 Az exportfinanszírozás elméleti háttere.....	3
3.2 Exporthitel ügynökségek általános bemutatása	4
3.3 Az exportfinanszírozás történelmi háttere.....	5
3.4Az exporttámogatás nemzetközi szabályozási kerete.....	6
4. Exportfinanszírozás a gyakorlatban.....	8
4.1 Exporttámogató intézmények	8
4.2 A magyar Eximbank bemutatása	10
4.2.1 Az Eximbank jellemzői	10
4.2.2 Az Eximbank termékei	10
5. Magyarország exportszerkezetének bemutatása	16
6. A világgazdasági válság hatása a hitelezésre	18
7. Az Eximbank tevékenységének vizsgálata a magyar exporttevékenységre	19
8. Befejezés.....	30
Felhasznált irodalom- és forrásjegyzék:	31

Táblázat- és ábrajegyzék

1. táblázat: A visegrádi négyek exporthitel ügynökségeinek termékpalettája	11
1. ábra: Új hitelkihelyezés	19
2. ábra: Saját tőke alakulása	19
3. ábra: Teljes magyar exportvolumen	20
4. ábra: Exportvolumen és új hitelkihelyezés	21
5. ábra: A vállalati hitelezés visszaesésének hatásai	22
6. ábra: Az exportlefedettségi mutató a teljes exportvolumenhez viszonyítva	23
7. ábra: Magyarország Export/GDP indexe és az Eximbank új hitelkihelyezésének volumene	24
8. ábra: Külkereskedelmi mérleg a GDP arányában.....	25
9. ábra: Az export százalékos aránya a GDP-ben.....	26
10. ábra: Import aránya a GDP-ből	27
11. ábra: GDP Mrd USD-ban.....	27
12. ábra: Az egyes országok Eximbankjainak tevékenysége a GDP %-ában.....	29

1.Bevezetés

Dolgozatunk központi témája az exportfinanszírozás a Magyar Export-ImportBank Zrt. gyakorlatában, kiemelve hitelkihelyezési tevékenységének hatását a magyar exportvolumenre. Azért választottuk ezt a témát, mert az exportfinanszírozás mára nélkülözhetetlen eszköze lett az állam exportélénkítő mechanizmusának. Abból kifolyólag, hogy a tanulmányunkban bemutatásra kerülő exportfinanszírozó tevékenység még nem épült be a köztudatba, részletesen bemutatjuk a kutatás megértéséhez az elengedhetetlenül fontos elméleti háttérrel és kialakulásának indítékait. Ezek után kitérünk a gyakorlati megvalósítására és a Magyar Export-Import Bank Zrt. alapvető tevékenységének részletezésére.

Kutatásunkban bizonyítani szeretnénk, hogy Magyarországon az állami költségvetési háttérű exporthitel ügynökség konstruktívan hozzájárul az exportvolumen növekedéséhez, ehhez saját számításokat végzünk. A kalkulációk során erősen támaszkodunk az export/GDP, a külkereskedelmi mérleg és az exportlefedettségi mutatókra, melyek végeredményeit grafikonokkal és ábrákkal szemléltetjük az átláthatóbb elemzés érdekében. Adatainkat összehasonlítjuk Szlovákia és Csehország exporthitel ügynökségeivel, mivel történelmi háttérük és földrajzi elhelyezkedésük miatt számos téren hasonlóságot mutatnak hazánkkal.

2. Kutatás módszerének bemutatása, hipotézis felvetése

A kutatás tárgya

Dolgozatunk témája az exportfinanszírozás bemutatása és a Magyar Export-Import Bank Zrt. (továbbiakban: Eximbank) tevékenységének hatása a magyar gazdaság exportvolumenére 2006-2012-es mutatók alapján.

Az exportfinanszírozás egy rendkívül jelentős tevékenység egy ország gazdaságának szempontjából. A nagy multinacionális vállalatokon kívül nagyon kevés vállalkozás rendelkezik akkora tőkével, hogy önerőből képes legyen külföldre lépni és ott eredményes és profitábilis üzleti tevékenységet folytatni. Hazánkban az állami tulajdonú Eximbank végzi az állami támogatással rendelkező exportcélú hitelek nyújtását általában a kis- és középvállalatok számára. A következőkben bemutatjuk az exportfinanszírozás elméleti hátterét és annak gyakorlati megvalósulási formáit az Eximbank tevékenységén keresztül. Továbbá kitérünk a magyar gazdaság exportszerkezetére, a kis- és középvállalkozások ebben elfoglalt helyére, majd a felkutatott és általunk számolt adatok segítségével elemeztük az Eximbank tevékenységének hatását hazánk exporttevékenységére, illetve az Eximbank hitelezési gyakorlatával kapcsolatban észrevételeket fogalmazunk meg nemzetközi összehasonlításra alapozva.

A kutatás célja és hipotézise

Előzetes kutatásunk alapján a következő hipotézist állítottuk fel: Az állami költségvetési háttérrel rendelkező Eximbank hitelkihelyezési tevékenysége hozzájárul Magyarország exportvolumenének növekedéséhez. Dolgozatunkban ezt a hipotézist egészen 2006-ig visszamenő adatok megvizsgálásával és összevetésével kívánjuk igazolni.

A begyűjtendő információk forrásai

Munkánk során a dolgozat témájából adódóan elsősorban szekunder kutatást végeztünk, azaz már meglévő, mások által összegyűjtött adatokból dolgoztunk. Adataink és mutatóink döntő többségét az Eximbank éves jelentéseiből és a Központi Statisztikai Hivatal adatbázisából gyűjtöttük, illetve felhasználtuk a Világbank, az OECD és az Eurostat adatbankjait is. A vizsgált időszak a 2006-tól 2012-ig tartó időintervallum. Dolgozatunk elkészítése során arra törekedtünk, hogy a lehető legfrissebb adatokat használjuk fel.

3.Exportfinanszírozás bemutatása

3.1 Az exportfinanszírozás elméleti háttere

A téma érdemleges tárgyalásához elkerülhetetlen az exportfinanszírozás elméleti háttérét bemutatni. Az exportfinanszírozás a vállalat exporttevékenységével kapcsolatos speciális vállalatfinanszírozási eszközrendszer, ahol megjelennek külpiaci valamint egyéb különleges kockázatok. Fontos kikötni, hogy az exportfinanszírozás nem egyezik meg az exportösztönnéssel.

A nemzetközi kereskedelemben korábban ismert és gyakran alkalmazott állami direkt támogatások az utóbbi néhány évtizedben háttérbe szorultak. Ezek az exportszubszenciák - mint az ismeretes - állami forrásokból történő közvetlen juttatások voltak, amelyek hozzájárultak az exportteljesítmény növekedéséhez. Ezzel szemben napjainkban az államok inkább közvetett támogatásokkal járulnak hozzá az exporttevékenység felpezsdítéséhez, olyan eszközökkel, mint az állami exportfinanszírozás, az állami exporthitel biztosítás és a kollektív exportösztönnézés. Az első két típusú hozzájárulási forma a legelterjedtebb napjainkban. Az előbb említettek alatt az állami és érdekképviselői szervek olyan tevékenységét értjük, amely segítséget nyújt az exportőröknek új piacok megszerzéséhez vagy a meglévő piacokon eladásuk fokozásához. A legtöbb olyan országban, ahol az exportot kiemelt fontossággal kezelik, az állam kezdeményezése és tőkéje által létrehoztak exporthitel ügynökségeket (Némedi-Varga, 2003).

Felmerülhet az olvasóban a kérdés, hogy miért van szükség állami kezdeményezésre, amikor ezen tevékenységeket a kereskedelmi bankok is képesek ellátni, azonban sok esetben a kis- és középvállalkozások számára nem kínálnak megfelelő konstrukciót igényeik kielégítésére. Ezzel ellentétben az Eximbank olyan pénzügyintézetként működik, amely hitelnyújtásával és garancia kibocsátásával nempiaci kockázatokat is felvállal. Továbbá egyéb, gátló körülmények is felmerülhetnek, mint a kereskedelmi bankok alacsony kockázatvállalási hajlandósága, illetve olyan szigorú kritériumok, amelyek kiszűrik az olyan vállalkozásokat, amelyek nem rendelkeznek megfelelő biztosítékkal, holott éppen a KKV szektor szorul rá leginkább a külső tőke bevonására exporttevékenységének megfelelő finanszírozásához.

3.2 Exporthitel ügynökségek általános bemutatása

Az exportfinanszírozás intézményesült formái az exporthitel ügynökségek (Export Credit Agency), olyan állami (vagy államilag támogatott) intézmények, melyeknek fő feladatai, hogy a költségvetési támogatással kevésbé költségessé és kockázatosabbá tegyék a hazai vállalatok exporttevékenységét. Az exporthitel ügynökségek az utóbbi évtizedekben kiemelkedően fontos szerepet játszanak a fejlődő országok exportáló vállalkozásai számára, sőt azok legfontosabb hivatalos finanszírozóivá váltak.

Az exporthitel ügynökségek a következő háromféle intézményi struktúrában léteznek:

- Egyintézményes biztosítási modellt
- Egyintézményes komplex modellt
- Kétintézményes banki és biztosítói modellt

Az egyintézményes biztosítói modell jellemzője, hogy az ügynökség nem foglalkozik a konkrét finanszírozási tevékenységgel, működése csak az exporthitel-biztosításra terjed ki. Az exporthitelezési feladatot kereskedelmi bankok végzik piaci feltételekkel. (Dunai, 1999) Európában számos országban működik ez a rendszer, többek közt Svájcban, ahol a svájci ERG végzi az exporthitel-biztosítási feladatokat.

Egyintézményes komplex modell esetében egy társaság működik mind a hitelezői-, mint a biztosító tevékenység végzésére. Elsősorban az amerikai kontinens (USA, Kanada) exportfinanszírozói politikájában terjedt el az fajta rendszer, de többek között hazánkban is ilyen keretek között működik az exporthitelezés és a biztosítás.

A harmadik típusú modell, a kétintézményes banki és biztosító modell esetében, külön intézmény végzi a biztosítási- és hitelezési tevékenységet. Ilyen rendszer működik Japánban, valamint számos távol-keleti országban. Szintén ehhez a modellhez sorolható például az olasz (SACE + SIMEST) rendszer is, azzal a különbséggel, hogy a hitelező intézmény csak közvetett hitelezéssel foglalkozik, és e szervezet a biztosító felügyelete alá tartozik.

Tulajdonosi szerkezetét tekintve az exporthitel ügynökségek képezhetik állami, illetve magtulajdon részét is. Az állami tulajdonú intézmények esetében az ügynökségek közül

néhány, teljes egészében állami költségvetési keretből tevékenykedik, mások a forrásaikat a pénzpiacról szerzik be, csupán a kedvezményesen nyújtott hitel kamatkülönbségét fedezi az állam. A magántulajdonban lévő intézmények esetében az állami szerepvállalás az állam készfizető kezességében jelenik meg. Az exporthitel ügynökségek általában részvénytársasági formában működnek. A fejezet megírása során nagymértékben támaszkodtunk Némedi-Varga (2003) Ph.D. értekezésére.

Az előbbieken taglalt sokszínűségből látszik, hogy nincs két egyforma exporthitel ügynökség a világban, minden nemzet igyekszik a számára legkedvezőbb rendszert kialakítani.

3.3 Az exportfinanszírozás történelmi háttere

Tekintve, hogy az exportfinanszírozás koncepciója eleve nem egy közismert fogalom, az átfogóbb megismerés érdekében célszerű röviden ismertetni a kialakulását. Az export finanszírozása állami költségvetési támogatással világkereskedelmi időhorizontján meglehetősen későn jelenik meg. Az 1900-as évek elején a gyarmatosító nagyhatalmak (Anglia, USA) próbálkoztak a kintlévőségeiket biztosítására, ennek ellenére az első exporthitel ügynökség 1919-ben jött létre Nagy-Britanniában. 1934-ben alapították meg az Amerikai Export-Import Bankot, melyet az USA tengeren túli kereskedelmi kapcsolatainak erősítésére hoztak létre (Némedi-Varga, 2003).

Mára általánossá vált, a nemzetközi ügyletek során a fizetés és a szállítás időbeni elhatárolódása. Olyan eszközre volt szükség, ami magában rejtje a piaci ismereteket, kezelni tudja a kockázatokat, megoldást kínál a kereskedelmi partnerek likviditási gondjaira és ez által megfelelő alkupozíciót tud teremteni mindkét fél számára. Erre kínált megoldást az állam exporthitelezési tevékenysége, amelyet a nemzetközi kereskedelem kialakult egyenlőtlen viszonyok hívtak életre, az államok intézményes kapcsolatai formáltak rendszerré, és a folyton változó világkereskedelmi viszonyok készítették megújulásra (Dunai, 1999).

Az Európai Gazdasági Közösség tette meg az első konkrét lépéseket az egységesítés érdekében. A közvetlen exportszubszidiák alkalmazásának tilalmát 1958-ban ratifikálta a Római Szerződés. 1960-ban az Európai Gazdasági Közösség a tagok exportpolitikájának vizsgálatára egy speciális bizottságot állított fel, majd 1965-ben létrehozták annak konzultációs jellegű

rendszerét. Mindezek ellenére az exportfinanszírozás és exportbiztosítás területén, az EGK-n belül a tagországok körében továbbra sem alakult ki tökéletes harmonizáció. Elsősorban a kereskedelempolitikai eszközök skálája szűkült az elmúlt évtizedekben (Némedi-Varga, 2003).

Az exporthitelezés kérdését az OECD kísérelte meg először szabályozása alá vonni. 1972-ben hozták létre az Exporthitel és Exportgarancia Csoportot, melynek fő feladata az exporthitelekkel kapcsolatos szabályozási keretek kialakítása volt. A legnehezebben meghatározható kérdésnek a minimális exporthitel kamatláb értéke bizonyult. 1978-ban az OECD kialakított egy határozatlan időre szóló konvenciót a hivatalosan támogatott exporthitelezésről. A résztvevők között létrejött önkéntes egyezségnek nincs kötelező érvénye, csupán az azt ratifikáló országok számára betartandó. Az egyezmény lehetővé teszi, hogy a tagországok hivatalos támogatást nyújtsanak exporthitel ügynökségeiken keresztül a szerződésben foglaltaknak megfelelően, amelynek hatálya nem terjed ki a magán hitelbiztosítókra és a kereskedelmi bankokra. A következő lépés 1983-ban történt egy multilaterális megállapodás révén, melynek legfontosabb eleme az irányadó kereskedelmi kamatláb (Commercial Interest Reference Rate - CIRR) meghatározása volt, mely ma is használatban van. A CIRR havonta változó és az OECD-titkárság által publikált, fix kamatozású irányadó kereskedelmi kamatláb. Az multilaterális megállapodás lényege, hogy a szabad versenyt torzító hatások ellenére, a megállapodás megengedi, hogy a piacról általában drágábban szerzett exporthitel-forrásokat az exportálók számára az egyes országokban állami támogatással a CIRR kamatszintjére csökkentsék. (OECD: The export credit Arrangement)

3.4Az exporttámogatás nemzetközi szabályozási kerete

A nemzetközi kereskedelem elsősorban a GATT/WTO és OECD által kialakított szabályrendszerében egy ország viszonylag korlátozott lehetőségekkel rendelkezik az exportfinanszírozás területén.

Kétféle hivatalos támogatási formát ismer el az OECD. Az egyik az állami háttérű biztosítást vagy garanciavállalást, a másik a közvetlen hitelfinanszírozást, illetve a refinanszírozást foglalja magában (OECD: The export credit Arrangement). Ezek létezhetnek bármilyen kombinációban és többféle módozatban. Nemzetközi viszonylatban eltér, hogy egy ügynökség végzi-e a biztosítások és a hitelterméket nyújtását. Lengyelországban például külön intézmény

létezik, ami a biztosításokat kínálja (KUKÉ), és külön intézmény látja el az exporthitelek kihelyezését (BGK).

Nem adható támogatás hadászati eszközökre biztonságpolitikai szempontok miatt, továbbá mezőgazdasági termékekre. Az utóbbi fő oka az Európai Unióban működő Közös Agrárpolitika. A hajókra, az atomerőművekre és repülőkre pedig speciális szabályok vonatkoznak.

A Világkereskedelmi Szervezet a piaci verseny tisztaságára fekteti a hangsúlyt. A szervezet ide vonatkozó szabálya értelmében, az állam sem közvetlenül, sem intézményei útján nem nyújthat, nem garantálhat és nem biztosíthat olyan kölcsönöket, melyek kockázati díjai, illetve kamatfeltételei torzítanak a piaci versenyt. (Széplakiné Kiss – Némedi-Varga, 2004.)

Az Európai Unió is szabályozza a kérdést. Az uniós tagok a szerződések értelmében közös kereskedelem- és versenypolitikát folytatnak. Ennek kapcsán az Európai Bizottság a Római szerződés 92. cikkelye alapján ellenőrzi és amennyiben a közös piaccal összeegyeztethetőnek, illetve a szabad versenyt nem sértőnek találja, engedélyezi az egyes tagállamok által közvetlenül, illetve azok intézményei által közvetetten nyújtott állami támogatásokat. Az EU direktívák összhangban vannak az OECD konszenzussal és a Világkereskedelmi Szervezet szabályaival. (Blahó - Prandler, 2011)

4. Exportfinanszírozás a gyakorlatban

Az elméleti felfezető után a következőkben részletezzük az exportfinanszírozás gyakorlati megvalósulását. Elsőként bemutatjuk a magyar gazdaságban működő exporttámogató intézményeket, külön kitérve az exporthitel ügynökségek általános bemutatására, majd az Eximbankot, illetve termékeit.

4.1 Exporttámogató intézmények

Egy nemzetgazdaságnak a belügyi struktúrájában is támogató eszközökkel kell fellépnie, hogy az exportot versenyképes szintre emelje. Az exportösztönzési rendszernek két, egymástól eltérő szakaszban kell kifejtenie hatását: egyrészt az exportképesség kialakulását segítő fejlesztési-támogatási mechanizmusra van szükség, másrészt a piacra jutást, a piacokkal történő megismerkedést, a piaci viszonyoknak való megfelelést kell segítenie.

Az Exim is felfogható egyfajta exporttámogató intézménynek. Abban, hogy az Exim hiteleivel el tudja érni alapvető célkitűzését, miszerint, hogy elősegítse a magyar áruk és szolgáltatások külpiacon történő értékesítését fontos szerepe van a további exporttámogató intézmények működésének. Jelenleg a következő támogató intézmények működnek hazánkban:

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara:

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara fő célja a magyar vállalkozások segítése a külpiacon lépésükben, továbbá az európai szabályoknak való megfelelésükben. Ezt próbálja elősegíteni a szomszédos országok üzleti köreivel és egyéb nemzetközi kamarákkal való együttműködés szélesítésével. (Forrás: A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara honlapja)

Nemzeti Külgazdasági Hivatal:

A Hivatal a nemzetgazdasági miniszter irányítása alatt működő központi hivatal, önállóan gazdálkodó költségvetési szerv. Feladatai közé tartozik a hazai KKV szektor külgazdasági tevékenységének támogatása, és a külföldi cégek magyarországi befektetéseinek ösztönzése. (Forrás: A Nemzeti Külgazdasági Hivatal honlapja)

Kárpát Régió Üzleti Hálózat:

A Kárpát Régió Üzleti Hálózat célkitűzése, hogy elősegítse a kelet-közép-európai országok nyitását egymás gazdaságai felé. A hálózat üzletfejlesztési irodákat foglal magában, melyek a Kárpát-medence kis- és középvállalkozásai között létrejövő kereskedelmi és befektetési kapcsolatok épülését segítik. (Forrás: A Kárpát Régió Üzleti Hálózat honlapja)

Magyar Külgazdasági Szövetség:

Magyar Külgazdasági Szövetség 2002-ben létrejött civil szakmai szervezet. Célja a magyar termékek és szolgáltatások külföldi piacra jutásának elősegítése- szakmai érdekképviselő és érdekegyeztetés által. Továbbá a magyar exportőrök támogatása a piaci elvárások és a versenykövetelmények teljesítéséhez, különös tekintettel az Európai Unió előírásaira.

(Forrás: A Magyar Külgazdasági Szövetség honlapja)

Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt.:

A Corvinus Rt.-t a Magyar Fejlesztési Bank, a Gazdasági Minisztérium, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság, a Magyar Export-Import Bank Zrt. és a Magyar Exporthitel Biztosító Rt. 1997-ben alapította, magyar vállalatok külföldi befektetéseinek elősegítésére. (Forrás: A Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt. honlapja)

Magyar Export-Import Bank Zrt. (Eximbank) és a Magyar Exporthitel Biztosító Zrt. (Mehib):

A Nemzetgazdasági Minisztérium irányítása alatt álló Eximbank és Mehib látják el Magyarországon az exporthitel-ügynökségi feladatokat céljuk, hogy a magyar exportőrök számára hatékony finanszírozási és biztosítási konstrukciókat szolgáltatson. Az Eximbankot a későbbiekben részletesen bemutatjuk. (Forrás: Az Exim honlapja)

4.2 A magyar Eximbank bemutatása

4.2.1 Az Eximbank jellemzői

Az Exportgarancia Biztosítási Részvénytársaság szétválásával jött létre (1994. évi XLII. törvényben foglaltak szerint) a Magyar Export-Import Bank Zrt. és a Magyar Exporthitel Biztosító Zrt. (a továbbiakban Mehib), melyek Magyarországon az exporthitel ügynökségi feladatokat látják el. Célkitűzésük, hogy elősegítsék a magyar áruk és szolgáltatások külföldön történő értékesítését. Az Eximbank és a Mehib 1994. május 26-án kezdte meg működését. Jelenleg a Mehib és az Eximbank együttműködve, integráltan végzi tevékenységét, tehát gazdasági értelemben egy intézménynek tekintendő, azonban jogilag megmaradtak két külön részvénytársaságként, különálló igazgatósággal, felügyelő bizottsággal és alaptőkével. Mindkét intézmény 100%-ban állami tulajdonban van és a Nemzetgazdasági Minisztérium irányítása alatt áll. (Forrás: Az Exim honlapja)

A Mehib, tulajdonképpen egy exportpromóciós pénzügyi intézmény, amely az általa kínált állami háttérű exporthitel- és befektetési biztosításokkal azt a célt hivatott szolgálni, hogy a magyar exportőrök és befektetők biztonságos finanszírozási háttérrel tudjanak versenyezni az európai és tengerentúli versenytársaikkal.

Az Eximbank a magyar áruk és szolgáltatások exportjához és a külföldön megvalósuló befektetésekhez, valamint importhoz kapcsolódó pénzügyi tevékenységeket végez. Ezek a tevékenységek: hitel és kölcsön nyújtása, bankgarancia, kezesség vállalása, saját számlára történő adásvételi tevékenység, kamat,- illetve árfolyamkockázati csereügylet, faktorálás, hitelképesség vizsgálatával kapcsolatos szolgáltatások. (1994.évi XLII. Törvény 2. §)

4.2.2 Az Eximbank termékei

Ahhoz, hogy átfogóbb képet kapjunk magáról az exportfinanszírozásról elengedhetetlen, hogy bemutassuk, a gyakorlatban milyen formában jöhet létre. Ehhez megvizsgáltuk a cseh, lengyel, magyar és szlovák exporthitel ügynökségek által kínált finanszírozási termékeket és azt tapasztaltuk, hogy nagyon hasonló típusokat kínálnak. Lényegében az Exim-nél is fellelhető

minden olyan fontosabb hitel-termék már, ami e négy ország kínálatában szerepel, így a magyar Exim példáján keresztül mutatjuk be milyen termékek léteznek.

1. táblázat

	CZ	SK	PL	HU
Előfinanszírozási hitel	✓	✓	X	✓
Közvetlen beszállítói hitel	✓	X	X	✓
Közvetlen vevőhitel	✓	✓	✓	✓
Befektetési hitel	✓	✓	X	✓
Exportáló bankjának refinanszírozása	✓	✓	X	✓
Vevő bankjának refinanszírozása	✓	X	✓	✓
Forfetírozás	✓	✓	✓	✓
Szállítói követelés leszámítolása	✓	✓	✓	✓
Bankgaranciák	✓	✓	✓	✓

Forrás: Saját szerkesztés a Kuke, Bgk, Eximbanka és az Exim honlapja alapján

A Lengyel exporthitel ügynökség kapcsán érdemes megjegyezni, hogy az exportáló vállalat előfinanszírozási hitelével, beruházási hitelekkel a BGK, a helyi fejlesztési bank foglalkozik, így az országból nem hiányoznak ezek a konstrukciók, csak másképp épül fel az intézményi rendszere. Dolgozatunk során mi a terjedelemre való tekintettel főként a hiteltermékekkel, azok hatásaival foglalkozunk, a biztosításokat csak érintőlegesen tárgyaljuk. Az Exim termékeinek bemutatásánál alapvetően a honlapján található információkat használtuk fel.

1.) Közvetlen export-előfinanszírozási hitel

Kis-, közép- és nagyvállalatok egyaránt igényelhetik ezt a finanszírozási formát. A konstrukción keresztül az exportőr olyan finanszírozáshoz jut, amely elősegíti az

exportmegrendelés teljesítését az előkészületektől a termelésen, a készletezésen keresztül, egészen az export teljesítéséből származó árbevétel befolyásáig tartó időszakig bezárólag. A hitel összegének felső korlátját célszerű a kereskedelmi szerződésben rögzített értékhez kötni a kockázatkezelés eszközeként, ami az Eximbank esetében a szerződések áfa nélküli értékének maximum 85%-át jelentik.

2.) Közvetlen beszállítói hitel

Az Eximbank finanszírozást nyújthat a belföldi exportőrök hazai beszállítói részére is, a közvetlen beszállítói hitelekkel. Ezen keresztül a hazai beszállító olyan finanszírozáshoz jut, amely elősegíti a magyarországi exportőrrel kötött szerződésnek, megrendelésnek a termelési és/vagy szolgáltatásnyújtási teljesítését, már az előkészületektől egészen az exportőrtől származó bevétel befolyásáig. A finanszírozás mértéke a szerződések áfa nélküli értékének maximum 85%-áig terjedhet ez esetben is.

3.) Exportcélú beruházási hitel

A beruházási konstrukció hazai közepes- és nagyvállalatok részére nyújt finanszírozást, olyan beruházás megvalósításához, amelynek célja belföldi export árualap létrehozása, bővítése, az erre irányuló folyamatok hatékonyságának javítása. Ennek eredményeként a beruházást megvalósító gazdálkodó szervezetnél kimutathatónak kell lennie az exportárbevétel a növekedése. A finanszírozás a beruházás megtérüléséig tartó időszakra szól. A folyósítás közvetlenül történik, összege a beruházás összköltségének maximum 80%-áig terjedhet. Az külföldi befektetések finanszírozására az Eximbank külön termékkel rendelkezik, melynek egyedi feltételei vannak.

4.) Vevőhitel

Vevőhitel konstrukciók esetén az Eximbank a magyar exportőr vevőjének nyújt, közvetlenül vagy közvetve, éven túli (tipikusan közép- vagy hosszú lejáratú) hitelt. Ez általában Mehib biztosítás mellett valósul meg. A külföldi vevőnek nyújtott hitel folyósításakor, az export okmányokkal igazolt teljesítése után, az Eximbank az exportőrnek fizeti ki az áru illetve szolgáltatás ellenértékét, tehát az exportőr mentesül a külföldi vevő nemfizetési kockázata alól.

4.1.) Klasszikus vevőhitel

A klasszikus vevőhitel konstrukció annak érdekében jön létre, hogy a magyar exportőr és a külföldi vevő között létrejött kereskedelmi szerződés tárgyát képező áru illetve szolgáltatás

hitelből történő megvásárlását finanszírozza. Az ügylet tárgyát képező termékek/szolgáltatások magyar származásának igazolása szükséges.

4.2.) Projekt kockázatú vevőhitel

Ennek célja, hogy előmozdítsa a komplex projekt kivitelezésére vonatkozó külpiai megrendelés elnyerését. A projektkockázatú vevőhitel nyújtását az Eximbank egyedi elbírálás alapján vállalja. A döntést a MEHIB, illetve független szakértők bevonásával, a projekt megvalósításának és működtetésének kockázataira, illetve a hitel visszafizetésének forrásául szolgáló cash-flow (pénzügyi modell) megalapozottságára alapozva hozza meg. A konstrukciót 5 millió EUR felett ajánlja az Eximbank. Nagy volumenű projektek esetében társfinanszírozásban vesz részt.

5.) Forfetírozás

A forfetírozás exportból származó követelések visszkereset nélküli megvásárlását jelenti. Létrejötte után az importőr nemfizetési kockázatát az Eximbank viseli. Ezért van szükség arra, hogy ezek a követelések valamilyen bank által garantált követelések legyenek a megvásárlás előtt is. Ez a garancia lehet: halasztott fizetésű akkreditív, vagy bankgarancia, vagy bank által avalizált váltó (egyéb nem). A halasztott fizetésű ügyletet azonnali fizetésűvé változtatja, így mentesíti az exportőrt a követelésből eredő kereskedelmi, politikai, transzfer, (árfolyam valamint beszedési) kockázatoktól. A válság elhúzódó hatásai eredményeképpen a magyar exportőröknek nehezebb vevőjükkel olyan konstrukciót elfogadtatni, ahol a bankgaranciát vagy halasztott fizetésű akkreditívet biztosít a halasztott fizetés fedezeteként. Ennek kiváltására kínál az Eximbank egy közös konstrukciót, amelyben a biztosító (MEHIB) biztosítást nyújt az exportőr részére, - természetesen biztosítási díj ellenében -, az Eximbank pedig e biztosítás fedezete mellett vásárolja meg a követeléseket.

6.) Szállítói hitel leszámítolás

Már fennálló, az exportőr által a kereskedelmi szerződés alapján a vevője részére nyújtott szállítói hitelből eredő exportkövetelések megvásárlását jelenti. Ezen követelések leszámítolása jellemzően Mehib biztosítás mellett történik. Fő különbség a forfetírozással szemben abban van, hogy szállítói hitel leszámítolása esetén van visszkeresetre lehetősége az Eximbanknak az exportőr irányába, és a futamidőben van. Itt ez jellemzően 2-5 év, míg a forfetírozás inkább középtávú - 90-360 nap. Továbbá a két évet meghaladó futamidejű, fix CIRR kamatozású finanszírozások esetén az OECD Megállapodás szerint a külkereskedelmi/fővállalkozói

szerződés maximum 85%-a kerülhet finanszírozásra, minimum 15% előleget a vevőnek kell megfizetnie a teljesítés megkezdésekor.

7.) Refinanszírozás

A magyar áruk és szolgáltatások külföldi vevőinek finanszírozási szükségleteit az Eximbank, a magyarországi hitelintézeti szektoron keresztül közvetetten nyújtott refinanszírozási termékeivel is kiszolgálja. A refinanszírozás kapcsolódhat szállítói hitel leszámítoláshoz, vevőhitel konstrukciókhoz, export előfinanszírozáshoz. A refinanszírozás szükségességét igazolja, hogy az Eximbank kapacitásai is végesek, ugyanakkor ezzel a módozattal adminisztrációs terhek kerülnek le az Eximbank válláról, továbbá a hitelbírálat költségeitől is mentesül.

7.1.) Hazai kereskedelmi bank részére előfinanszírozáshoz (keret)

A program keretében az Eximbank eddig 18 kereskedelmi bankkal és 3 takarékszövetkezettel írt alá 2 éven túli futamidővel, KKV export előfinanszírozási keret megállapodást. Ezek között szerepel a Bank of China és a Deutsche Bank is. Az Eximbank kiköti a hitelintézet számára a maximális 4%-os kamatfelár alkalmazását. A kamat fix a szerződés teljes futamideje alatt. A kamatfizetés a tőketörlesztésekkel egy időben esedékes.

7.2.) Hazai kereskedelmi bank részére előfinanszírozáshoz

Az Eximbank olyan hitelek refinanszírozását is vállalja, amelyek bármely paramétere miatt, nem illeszthetők be az export előfinanszírozó refinanszírozási hitelkeret feltételrendszerébe. Ezt minden esetben egyedi elbírálás alapján teszi, mérlegelve, hogy beleillik-e a kormány gazdaságpolitikájába. Az Eximbank a refinanszírozást nyújthatja a CIRR alatti kamattal is, CIRR mínusz kamatkedvezménnyel, minimum szintje évi 0,1%.

7.3.) Hazai kereskedelmi bank részére utófinanszírozáshoz

Az utófinanszírozás jellemzően a vevő bankjának részére nyújt fix, CIRR* alapú, kedvező árazású hitelt az exportörteljesítését követően. Ezek általában a hitelintézetek és az Eximbank által közösen finanszírozott strukturált ügyleteknek. Akár keret jelleggel is működhetnek.

8.) Befektetési hitel

Magyarországi székhelyű jogi személyiségű gazdasági társaságok külpiazi terjeszkedésében szándékozik segíteni ez a típusú hitel. A külföldön megvalósított befektetések részbeni

finanszírozására fordítható olyan esetekben, amikor a magyar áru- vagy szolgáltatás export külföldi tőkebefektetéssel segíthető elő optimális módon. A hitel igénybevételéhez magyar származású áru/szolgáltatás exportja szükséges. A magyar áru/szolgáltatás export futamidő alatti mértéke a hitel összegénél nem lehet kevesebb. A hitel felhasználható a következő befektetési célokra: A befektető általi cégalapításra, cégvásárlásrakülföldön, külföldi vállalkozásban tulajdonrész vásárlására, pénzbeli vagy apporttal megvalósuló tőkeemelésére. A befektető a befektetési hitel futamideje alatt a Magyarországon folytatott, hitelfelvétel előtti tevékenységét és export kapacitását nem szűkítheti. A befektetési hitellel megszerzett tulajdonrészt a futamidő alatt a befektető köteles fenntartani.

9.) Kötött segélyhitel

A kötött segélyhitel program egy speciális finanszírozást jelent, állami beruházások megvalósításáért jön létre. Hiteladása a kedvezményezett ország szuverén kockázatát megtestesítő állami szerv. Létrejötté minden esetben kormányzati döntést igényel. A kormány felhatalmazása alapján kerül megkötésre a kormányközi megállapodás, amely többek között szabályozza az egyedi kötött segélyhitel alapkondícióit. A külkereskedelmi szerződés teljes összege finanszírozható, 100%-os Mehib biztosítás mellett. Kritériumrendszerét OECD Megállapodás szabályozza, melynek része egy 1 főre eső GNI alapján meghatározott küszöbszám, ami a kötött segélyhitelek összegét maximalizálja.

Mint azt láthattuk a termékek széles skáláját kínálják az exporthitel ügynökségek. A termékeik folyamatos fejlesztéseivel, igyekeznek a legváltozatosabb igényeket is kielégíteni, hogy minél több hitelt tudjanak kihelyezni, ezáltal növelve exportlefedettség mutatójukat. Ezen hányados számlálójában az export-import bankok által nyújtott finanszírozás + biztosítás szerepel, ami le van osztva az exportvolumennel. Ez a mutató jól kifejezi egy exporthitel ügynökség sikerességét, ugyanis (mint azt később bebizonyítjuk) az exportfinanszírozás hozzájárul egy ország exportvolumen növekedéshez, hiszen javarészt az állami támogatásnak köszönhetően olyan hitel és biztosítási ügyletek, ezeken keresztül pedig külkereskedelmi tranzakciók jöhetnek így létre, melyek pusztán a piaci hitelek segítségével nem valósulnának meg.

5. Magyarország exportszerkezetének bemutatása

Ahhoz, hogy érdemben vizsgálni tudjuk az exportfinanszírozás hatásait az exporttevékenységre és ezen keresztül a gazdaságra, érdemes tisztában lenni a környezettel, azaz a magyar exportszerkezet jelenlegi főbb motívumaival. A következőkben ezeket fogjuk ismertetni.

Magyarország kis- és exportorientált gazdaság. Az áruexport GDP-hez mért aránya meghaladja a 90%-ot, ugyanakkor a magyar exporttevékenység termék- és földrajzi szerkezetét tekintve igen koncentrált, mivel a kivitelünk meghatározó hányada uniós országokba irányul. A vállalatméret szerinti felbontásban a magyar kivitel négyötödét - leginkább külföldi tulajdonú - nagyvállalatok bonyolítják le, míg a magyar többségi tulajdonú kis- és középvállalkozások a teljes export mindössze 12%-át adják. A kivitelben tapasztalható társasági forma szerinti diverzifikáció hiánya komoly kockázatokat indukálhat a magyar exportszerkezet hosszú távú egyensúlyában. Felismerve ezt a hiányosságot az állam külgazdasági stratégiájában középtávú céljaként fogalmazta meg, hogy a nagyvállalatoktól való függőséget csökkenteni kell, hangsúlyosabb szerepet adva a többségi hazai tulajdonú kis és középvállalkozásoknak (Forrás: Nemzetgazdasági Minisztérium honlapja).

A KKV szektor közvetlen exportból való részesedése Magyarországon elmarad az uniós részaránytól, ugyanakkor beszállítási kapcsolataik révén hozzájárulnak a nagyvállalatok által exportált termékek előállításához, melyet nem tartalmaz ez az arány. Példa erre az Audi, amely alkatrészeinek jelentős részét a hazai KKV szektor által szerzi be. A 2009-es adatok azt mutatják, hogy a válság a kis- és középvállalkozások exportját kevésbé érintette, mint a nagy multinacionális vállalatok kivitelét, vagyis ellenállóbbak voltak a válság negatív hatásaira. Ennek következtében a magyar és külföldi tulajdonú KKV-k részaránya – a teljes exportban – 21%-ról 23,4%-ra nőtt 2009-ben. Ez részben azzal magyarázható, hogy a nagyvállalatok rugalmatlanabban tudnak reagálni a válságsokkokra, mint a kis- és középvállalkozások. Az Eximbank elsősorban a KKV-k támogatását tűzte ki célul, hiszen ez a szektor méretéből kifolyólag kedvezőtlenebb kondíciókkal rendelkezik. Dolgozatunk során ezért is említjük és elemezzük kiemelten a hazai kis- és középvállalkozásokat (Ábel-Czakó, 2009).

A Munkácsy kutatása alapján külföldi tulajdonú vállalatok nagyobb erőforrásokat tudnak a K+F-re fordítani, és sok esetben a külföldi tőke és tulajdon olyan technológiai és erőforrásbeli

többletet hoz magával, amely jobb lehetőségeket teremt az export növekedéséhez (Munkácsy, 2009). Mindezekből következtetve az Eximbanknak olyan cégeket célszerű finanszíroznia, amelyek a fentiek hiányában képtelenek önerőből versenyképességüket növelni, itthon és külföldön.

Több közép-kelet európai országhoz hasonlóan az exportvolumen folyamatosan emelkedik és csak a 2008-ban a világgazdasági válság kialakulásakor mutatkozott jelentősebb visszaesés ezen a területen. Fontos kiemelni, hogy export tevékenységünk növekedése kétszer gyorsabb volt a GDP emelkedésénél, meghaladva ezzel az éves világszintű export átlagos növekedési ütemét. A továbbiakban Magyarország külkereskedelmi partnerkapcsolatait elemezzük. Legnagyobb 10 exportpiacunkra irányul a teljes kivitel több mint 67%-a, közülük 9 EU-tagország. A legnagyobb partner Németország, amelynek súlya az elmúlt években jelentős csökkenés ellenére még mindig 25% felett van. Az importban az első 10 beszállító ország aránya több mint 70%. Első helyen itt is Németország helyezkedik el, öt követi Oroszország és Kína, majd több EU-s tagország. A jelenlegi külpiaci terjeszkedések arra utalnak, hogy Magyarország felismerte a keleti nyitás szükségességét és benne rejlő növekvő felvevő piacot. (Forrás: Nemzetgazdasági Minisztérium honlapja). Ebből kifolyólag külpiaci kapcsolatainkban a közel- és távol keleti országok súlya valószínűleg növekedni fog a következő évtizedben, de nagy valószínűséggel továbbra is szomszédjaink és Németország fog dominálni.

A kutatásunk során olyan országokat hasonlítottunk össze, amelyek történelmi háttérükből és földrajzi elhelyezkedésükből kifolyólag gazdaságilag hasonló szerkezettel rendelkeznek. Ezt az elvet szem előtt tartva a legracionálisabb választásnak a visegrádi négyek bizonyultak. A világ termékexportjában való részesedését tekintve Lengyelország és Csehország megelőz minket, míg Szlovákia részaránya egyenlőre kisebb. Jelen pillanatban 0.6% feletti érték jellemzi részesedésünket. Összehasonlításképpen ez a mutató régióinkban Szlovákia esetében 0,43%, Csehországban 0,89%. míg Ausztriában eléri a 0,97%-ot is (Ábel-Czakó, 2009).

6. A világgazdasági válság hatása a hitelezésre

Vizsgált adataink tükrében elkerülhetetlenné vált a világgazdasági válságról egy rövid kitekintést tennünk, hiszen az elemzett időszakban az általunk vizsgált mutatókra jelentős hatással volt. Napjainkban a hitelezési struktúra az elmúlt években tapasztalható válság hatására jelentős átalakuláson ment végbe. Tanulmányunk terjedelme és kutatási köre gátat szab ennek részletestárgyalására, így csak a dolgozatunk kifejtéséhez elengedhetetlenül szükséges és releváns információkat taglaljuk.

A válság előtt számtalan rossz hitelt helyeztek ki, amelyeknek egy jelentős része nem került visszafizetésre. Ennek megismétlésének elkerülése érdekében fokozódott a bankszektor óvatossága és a hitel kérelemhez köthető fedezeti követelményrendszer. Ügyfél oldalról negatívumként csapódott le a tőkéhez jutás bonyolódása, mert ez általánosságban nehezíti az egyébként is költségigényes külpiaci tevékenységek finanszírozását. A korábban is említésre került KKV szektor alacsony tőkeellátottságát tovább súlyosbította, hogy a külső finanszírozási csatornák elérése sok esetben ellehetetlenült vagy megdrágult. Ennek tetejében a befektetők és a hitelezők a kockázatosnak ítélt szektorokból és vállalatokból igyekeztek kimenekíteni a tőkét mivel szemükbenhirtelen élesen szétváltak a kockázatosnak, illetve a biztonságosnak ítélt piacok, (a kettő közötti törés határozottan nemlineárisá vált), így kardinális mennyiségű tőkekivonás jellemezte az elmúlt időszakot. (Király, 2008)

Makroszinten a helyzet súlyosságát fokozta, hogy hazánkban felmerült az államcsőd veszélye és a fizetési kötelezettségek teljesíthetetlenségének gondolata is. Az államháztartás további forrásokhoz jutása érdekében a kormány 20 milliárd Eurós hitelkeretért fordult az IMF-hez, az Európai Unióhoz és a Világbankhoz. A gazdaság élénkítése és a belső fogyasztás fokozása érdekében a 2008. novemberi 11,5%-os alapkamatról egy napjainkig kiterjedő – 2010-es nyhe emelést leszámítva - folyamatos kamatvágási politikát folytat a Magyar Nemzeti Bank. Tanulmányunk írásakor ez az érték 2.7%-on jegyezhető (MNB honlapja).

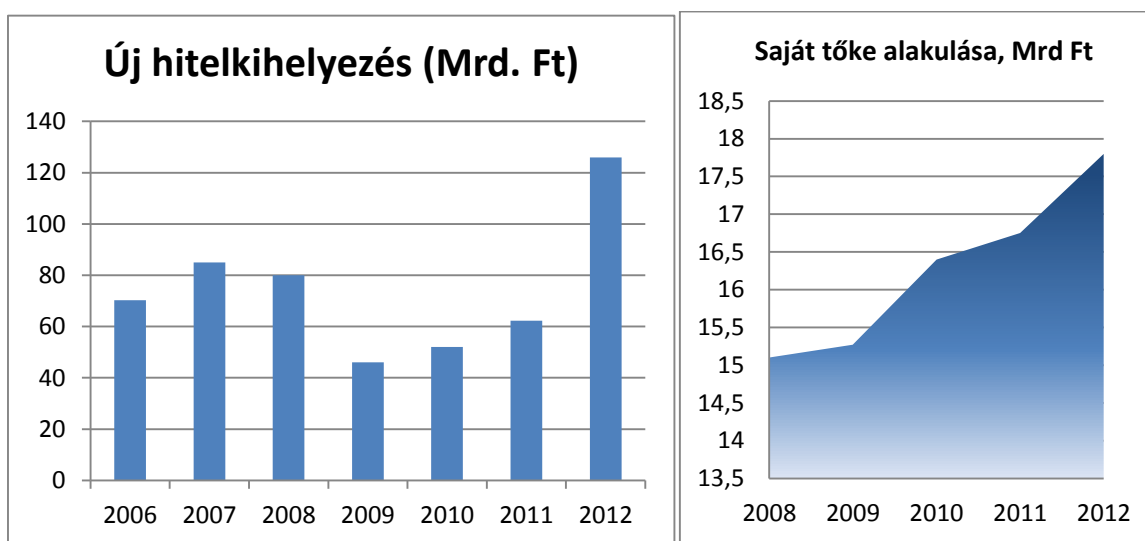
A korábban is említett külpiaci diverzifikáció hiányában az export- és importfüggőség olyan magas mértékű volt, hogy az ország nem tudta rövidtávon ellensúlyozni az ebből következő kedvezőtlen hatásokat. Exportorientált országként a világkereskedelmi forgalom csökkenése érzékenyen érintette gazdaságunkat, azon belül is leginkább a mezőgazdaságot, az ipari

termelést és ezen belül a húzóágazatnak tekinthető gépipart is. Ez természetesen hatással volt a külkereskedelmi forgalmunkra is, az export 20%-kal, az import pedig 27%-kal esett vissza. Felismerve a hiányosságot, az állam hosszú távon nagyobb hangsúlyt kíván fektetni az Európai Unió kívüli piacokra és a válságsokkokra rugalmasabban reagáló kis és középvállalatokra (A kormány honlapja).

7. Az Eximbank tevékenységének vizsgálata a magyar exporttevékenységre

A hipotézisünk szerint az Eximbank tevékenysége hozzájárul a magyar export bővüléséhez. Ennek bizonyításához három mutatópár kapcsolatának szorosságát elemeztük. Első helyen megvizsgáltuk az Eximbank által kibocsátott hitelek nagyságát és az exportvolumen mértékét a 2006-os évtől kezdődően. Ezek után összevetettük az exportlefedettségi mutatót a teljes exportvolumennel, majd az új exporthitel-kihelyezést az Magyarország export/GDP indexével.

1. és 2. ábra

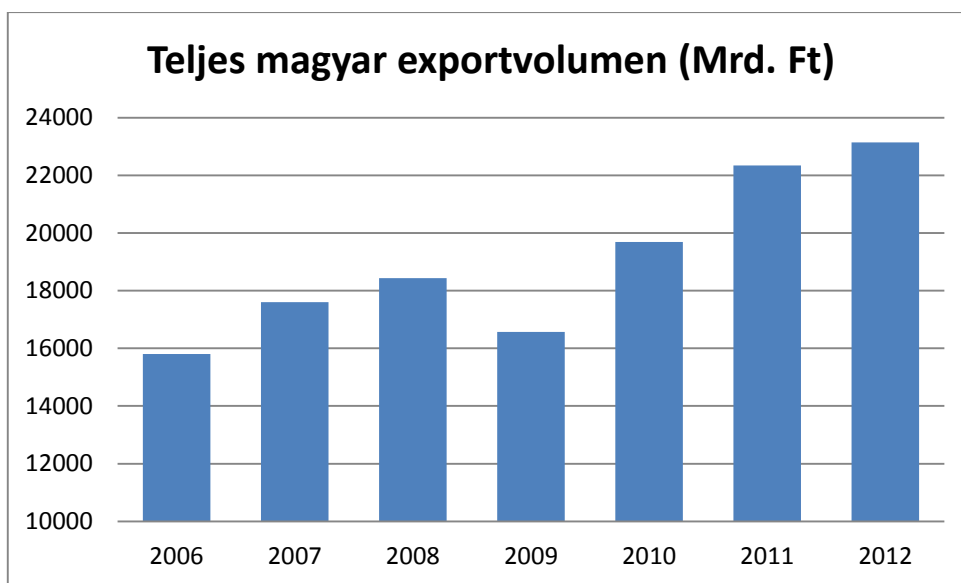


Forrás: Saját szerkesztés az Eximbank éves jelentései alapján (exim.hu)

Az új hitelek kihelyezése esetén azt láthatjuk, hogy 2012-re csaknem megduplázódott az új hitelek értéke a 2006-os adathoz képest. Ez feltételezéseink szerint az exportbővülést elősegítette, ezáltal hozzájárult a GDP növekedéséhez. Mindazonáltal a kihelyezett hitelállomány növekedésében 2009-ben egy viszonylag nagy visszaesés következett be. Az Eximbank által kibocsátott új hitelek volumene ekkor érte el mélypontját, ami mindössze 46

milliárd Ft-ot jelentett. Ez nagyrészt a világgazdasági válságnak tudható be. Ez a recesszió egy súlyos bizalmatlansági válságot indukált, amely következtében mind a hitelfelvételi kedv, mind a hitelnyújtási hajlandóság jelentős mértékben visszaesett, így az Eximbank által kibocsátott hitelek nagysága is jelentősen csökkent (2007-hez képest közel 46%-kal). A 2009-es mélypontot követően az újonnan kihelyezett hitelek állománya növekedésnek indult. Ennek háttérében az Eximbank nagymértékű sajáttőke növekedése áll, ami 2009-ről 2010-re 1,15 milliárd Ft-tal növekedett. A vizsgált időszak utolsó évében szignifikáns növekedés mutatkozott meg az új hitelek kihelyezésében. Az új külgazdasági stratégia középtávú célkitűzésével összhangban, a 2012-es évben kétszer annyi hitelt nyújtott az Eximbank, mint azt megelőző évben.

3. ábra

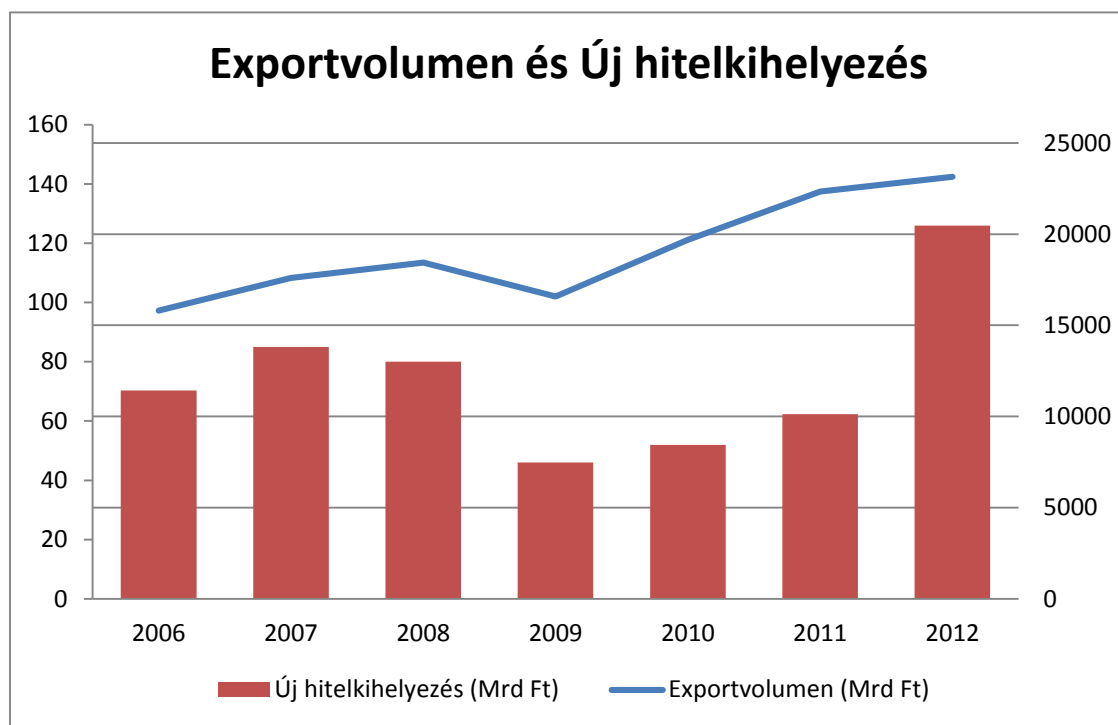


Forrás: Saját szerkesztés a Központi Statisztikai hivatal adatbázisai alapján (ksh.hu)

A fenti ábra a termékek teljes magyar exportvolumenét határparitásos értéken illusztrálja. A határparitásos számbavételi módszer a termék átadási, illetve átvételi helyének egységesen a magyar határt tekinti. Ezzel biztosítja, hogy a fuvar- és egyéb költségek szempontjából minden ügylet azonos tartalmú legyen. Ennek megfelelően a reprezentánsok határparitáson számított árába mind exportban, mind importban az ország határáig felmerülő fuvar- és egyéb költségek is beletartoznak (Baghy - Endrődi, 2007). A vizsgált adatsor két végpontja között egy jelentős növekedés érzékelhető. A már említett világgazdasági válság hatásai ezen adatsoron is látszanak. 2009-ben érte el hazánk exportvolumene mélypontját, majd 2010-től szignifikáns növekedésnek indult.

Az alábbiakban összevetettük a két adatsort és megvizsgáltuk a köztük lévő kapcsolatot korrelációs érték számításával.

4. ábra



Forrás: Saját szerkesztés a KSH és az Eximbank adatai alapján

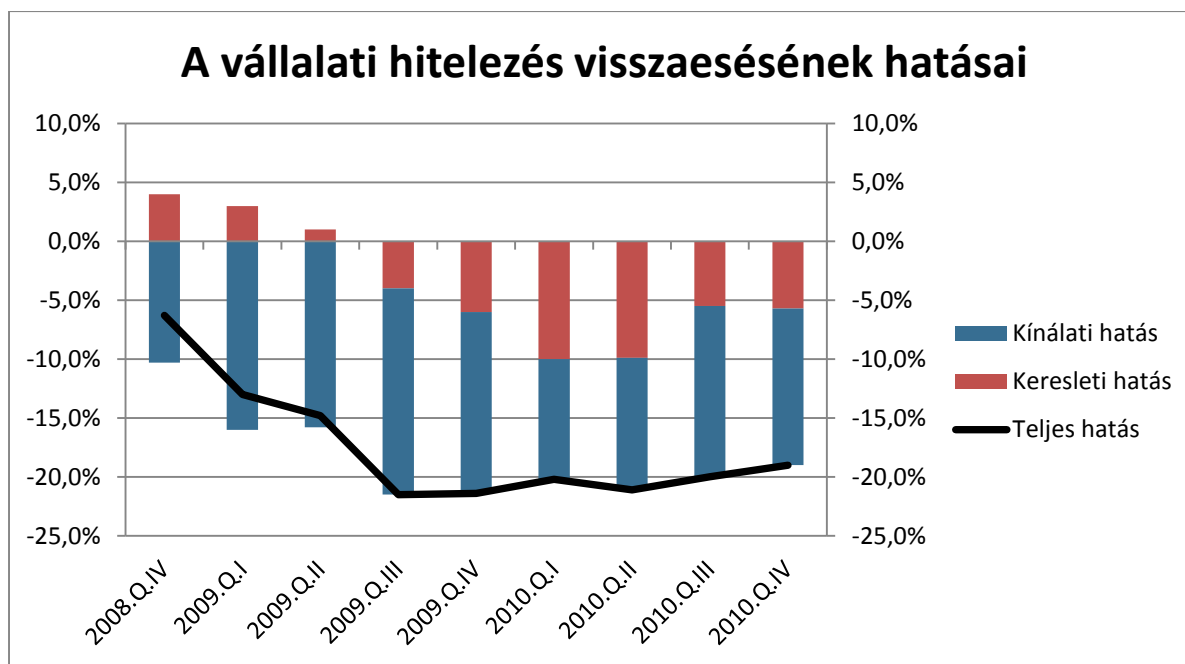
Számításunk előtt gyenge vagy közepes kapcsolatra számítottunk. Ez azzal magyarázható, hogy már az adatok bevitelekor és a grafikon megteremtésekor látható volt a két érték hasonló mozgása, ugyanakkor a világgazdasági válság erőteljesen érinti az elemezni kívánt értékeinket. Ennél a pontnál érdemes kiemelni, hogy a recesszió következtében felmerülő kereslet drasztikus csökkenése, partnerországok óvatosabb külpiaci politikája és az ilyenkor kialakuló számtalan gazdaságlassító tényező valóban csökkenti az exportvolument és természetesen alacsonyabb kockázatvállalásra bírja nemcsak a kereskedelmi bankokat, de még az állami költségvetési fedezettel rendelkező Eximbankot is. Ezt a tényezőt figyelembe vettük vizsgálatunk során, mindamellett még ennek az információnak a tudatában is a kalkulációnk 0,52-es korrelációs együtthatót eredményezett, amely közepesen erős kapcsolatot mutat, vagyis viszonylag komoly együttmozgás állapítható meg aközött, hogy az Eximbank mennyi exporthitelt helyez ki egy adott évben, és hogy mekkora az exportvolumen nagysága.

Ez a megállapítás a logikai úton is alátámasztható, ugyanis az exportfinanszírozási tevékenység hozzájárul egy ország exportvolumen növekedéséhez, hiszen javarészt olyan hitel- és biztosítási ügyletekkötethetnek így meg, melyek pusztán a piaci hitelek segítségével nem valósulnának

meg. Ennek egyik oka az, hogy az Eximbank nempiaci kockázatokat is képes felvállalni az állami háttér révén. Továbbá a piaci kockázatok esetében a kockázatvállalási hajlandósága nagyobb a kereskedelmi bankokénál, hiszen elsősorban nem profitorientált intézmény. Ezen hitelügyletek segítségével pedig olyan külkereskedelmi tranzakciók jöhetnek létre, amelyek az államilag támogatott hitel nélkül nem valósulhatnának meg, és amelyek növelik az exportvolument.

Korreláció vizsgálat esetén A és B tényező együttmozgását eredményezheti az, ha A hatására B értékei módosulnak úgy, hogy az együtt mozogjon A értékeivel, vagy fordítva. Mi azt szeretnénk belátni, hogy az exporthitel kihelyezések hatottak az exportra és nem fordítva, tehát, nem az export élénkülése eredményezte azt, hogy a megnövekedett volumen hatására lehetőség nyílt több exporthitel kiadására. Ez közvetve bizonyítható, mégpedig úgy hogy belátjuk, hogy lehetőség az általunk vizsgált időszakban is lett volna több hitelkihelyezésre. Ezt az alábbi oszlopdiagram igazolja, ami azt ábrázolja, hogy a hitelkihelyezések visszaesésében jelentős részt eredményezett a kínálati hatás, azaz a hitelintézetek óvatosabb működése.

5. ábra

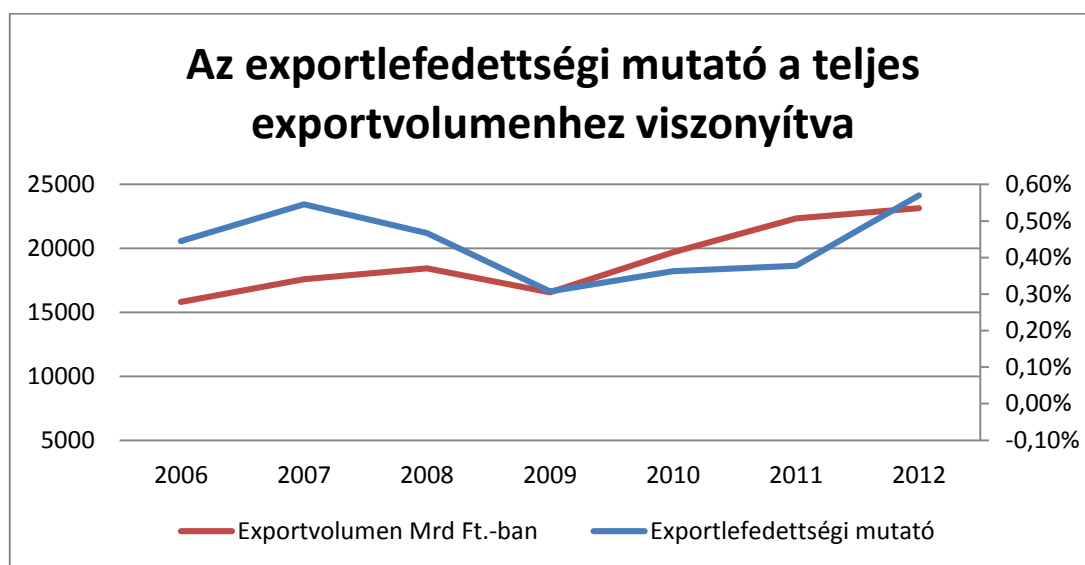


Forrás: Saját szerkesztés a Nemzeti Bank tanulmánya alapján (Hosszú et al. 2013)

Fontos még megemlíteni, hogy korreláció esetében nemcsak A és B hathat egymásra, hanem egy C tényező is hathat egyszerre mindkét faktorra külön-külön, amely együttmozgást eredményezhet. Ilyen tényezőt nem tudtunk azonosítani.

A következőkben megvizsgáltuk, hogy az exporthittel támogatott export milyen arányban jelenik meg hazánk teljes export volumenében. Azt tapasztaltuk, hogy amikor az exporthittel támogatott export részaránya (a teljes exportvolumenből), azaz az exportlefedettségi mutató, nőtt, akkor az hozzájárult a teljes exportvolumen növekedéséhez is. Az exportlefedettségi mutató- és az exportvolumen éves növekménye között a korrelációs együttható értéke 0,515, ami egy közepesen erős kapcsolatot jelez.

6. ábra



Forrás: Saját szerkesztés a KSH és az Eximbank adatbázisaiból

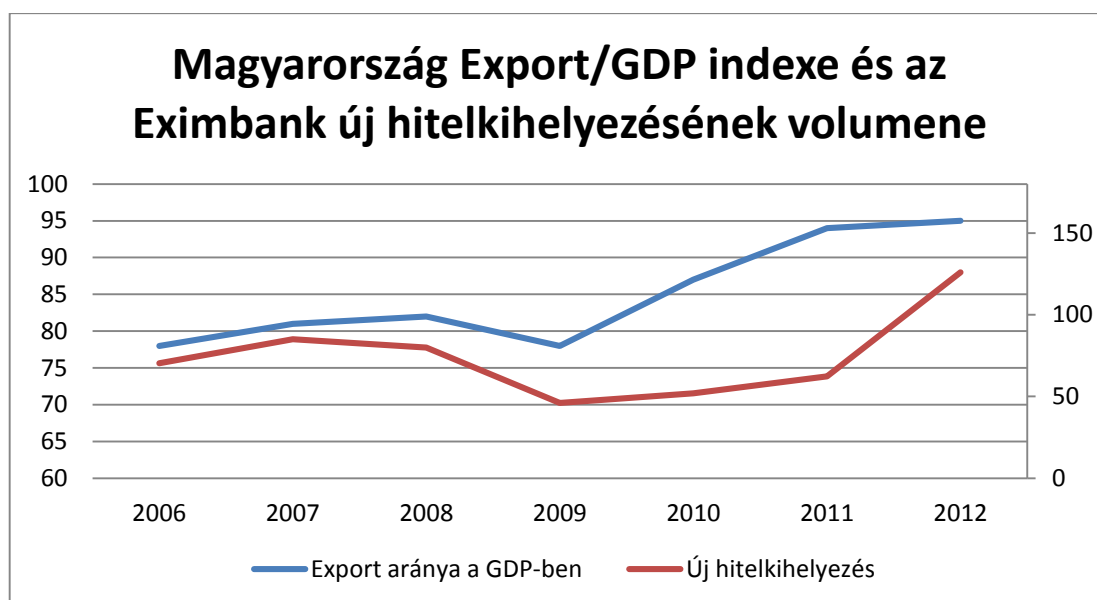
Az exportlefedettségi mutatót az Eximbank éves jelentéseiben található adatok alapján számoltuk ki. Az egy évben kihelyezett új hitelek és kibocsátott garanciák értékét leosztottuk a teljes magyar exportvolumennel.

Jól megfigyelhető, hogy a két adatsor közel együtt mozog. A 2007-es kiugróan magas adat annak tudható be, hogy ebben az évben az Eximbankgarancia kibocsátása jóval meghaladta a korábbi évek átlagos szintjét. 2008-ról 2009-re nagyobb arányú csökkenés következett be az exportlefedettségi mutató esetében, mint az exportvolumen tekintetében, ez a gazdasági válság hatásaira vezethető vissza. A korábban már említett hitelfelvételi kedv visszaesése miatt az Eximbank jelentősen kevesebb hitel volt képes nyújtani, illetve garanciát kibocsátani. A 2008-as mélypont után az exportlefedettségi mutató növekvő tendenciába fordult át, vagyis a hitelkihelyezés és garanciakibocsátás nagyobb arányban növekedett a teljes exportvolumen arányában, mint a teljes exportvolumen. 2012-ben egy szignifikáns növekedés következett be az Eximbanknagymértékű hitelkihelyezésének köszönhetően. Ez azt jelenti, hogy hazánkban

nemcsak az exporthitelezés nominális értéke nőtt, hanem arányaiban is egyre nagyobb szerepet kapott a teljes exporttevékenységben.

Az Eximbank által az egyes években kihelyezett új hitelek az alábbiakban összehasonlítottuk az ország export/GDP indexével 2006-os adatokig visszamenően. Ezzel az volt a szándékunk, hogy az új hitelkihelyezéseket ne csupán exportvolumennel vessük össze, hanem az export a bruttó hazai termékben képviselt arányával is. A kutatásunk során megállapítottuk, hogy e két adat között is megfigyelhető kapcsolat. Korrelációs számításunk 0,47-es értéket mutatott, ami szintén egy közepesen erős kapcsolatot jelent.

7. ábra

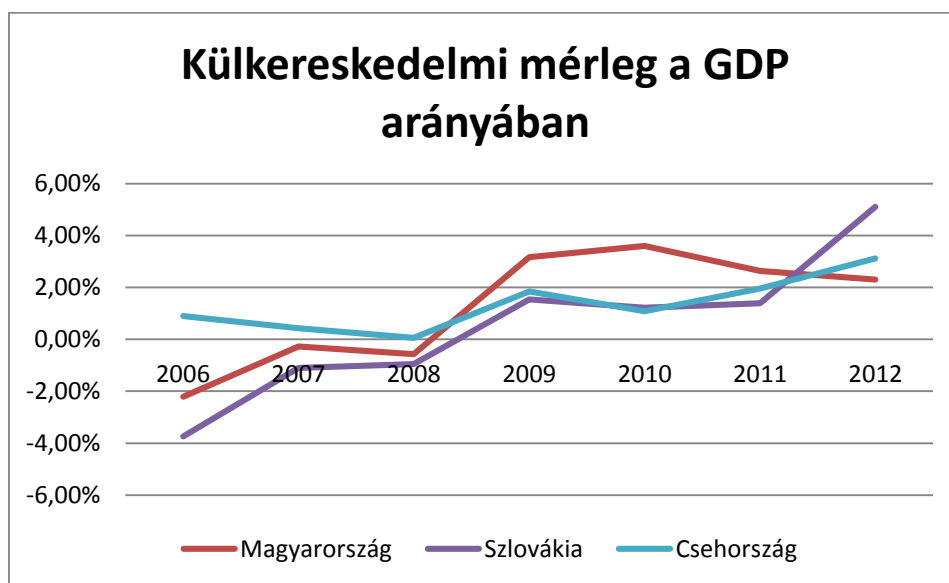


Forrás: Saját szerkesztés a Világbank adatbázisából, ill. az Eximbank éves jelentéseiből (worldbank.org)

Megfigyelhetjük, hogy az ország exporttevékenységének aránya a GDP-hez képest az utóbbi években jelentősen nőtt. 2012-re ez az érték megközelítette a 95%-os szintet, amely már világviszonylatban is kiemelkedőnek számít. A 28 tagú Európai Unióból ezzel az aránnyal a 4-5. helyen állunk Szlovákiával közösen. A 2008-as gazdasági válság ezen az ábrán is megfigyelhető, 2008-ról 2009-re 4 százalékponttal csökkent az ország GDP arányos exporttevékenysége. 2009-től viszont egy nagyon erős fellendülést tapasztalhatunk. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy az ország exportvolumene a válság “kilábalási szakaszában” nagyobb ütemben növekedett, mint a bruttó hazai termék értéke. Ez egyrészt annak tudható be, hogy a gazdaságpolitika a gazdaság élénkítésére a megoldást az exporttevékenység növelésében kereste.

Napjainkban az exportfinanszírozás jelentősége felerősödött, erre utal a régióban tapasztalható trend is, melynek bemutatásához egy nemzetközi összehasonlítást készítettünk. A kutatás Szlovákiát és Csehországot tartalmazza, mert ők rendelkeznek hasonló történelmi, gazdasági és politikai berendezkedéssel, így hazánk szempontjából relevánsak, tulajdonképpen a közvetlen versenytársaink a nemzetközi kereskedelem piacain. A külkereskedelmi mérleg jól reprezentálja, hogy egy ország a nemzetközi kereskedelemben hogyan teljesít. Az országok közötti eltérő valuta és gazdasági méret miatt célszerű a GDP arányában összehasonlítani ezt az egyenleget.

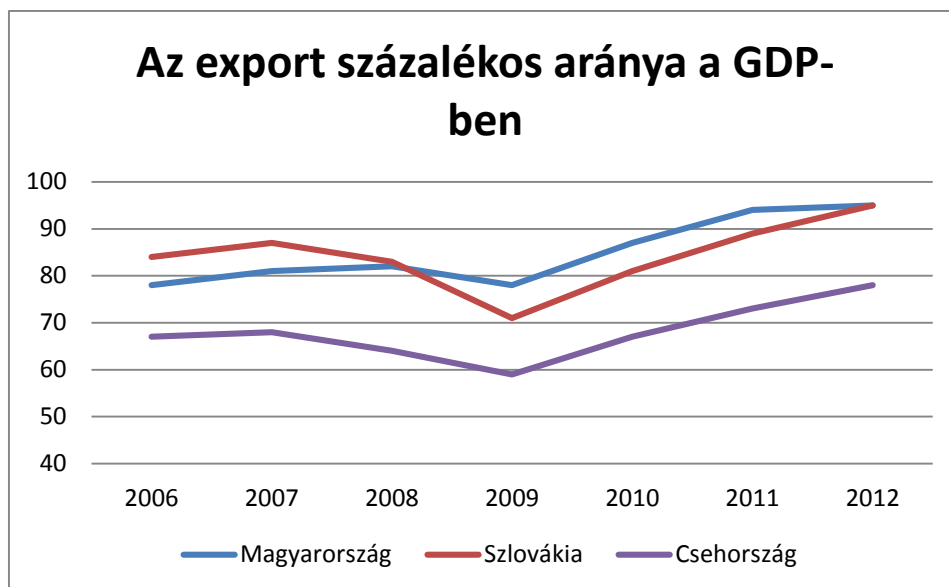
8. ábra



Forrás: Saját szerkesztés a Világbank adatbázisa alapján (worldbank.org)

A fenti diagramról egy egyértelműen pozitív trend olvasható le, ami abból adódik, hogy a vizsgált országoknál az exportbővülése került előtérbe. Ezt az állítást a (a következő ábrán látható) export GDP-hez viszonyított hányadának növekedése támasztja alá. A pozitív külkereskedelmi mérleg rengeteg előnnyel jár. Egyik legfontosabb előnye talán, hogy közvetett módon csökkentheti az államadóságot, ami napjainkban egy kulcsfontosságú kérdéssé vált Magyarországon. A GDP arányos külkereskedelmi mérleg egyenlegének növekedése, ceteris paribus vagy az export bővülésének, vagy a GDP csökkenésének vagy az import csökkenésének tudható be. Ezért megvizsgáltuk ezt a három tényezőt külön-külön.

9. ábra

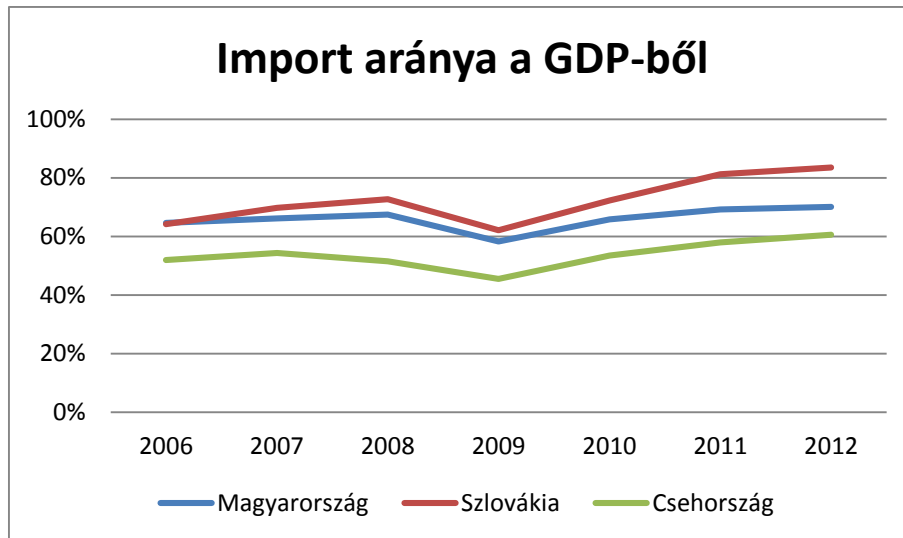


Forrás: Saját szerkesztés a Világbank adatbázisából (worldbank.org)

A válság hatására 2009-ben történt a legnagyobb visszaesés, amely Szlovákia exporttevékenységére hatott ki a legerőteljesebben (12 százalékpontos csökkenés). Megfigyelhető azonban az is, hogy a bekövetkezett válság ellenére mind a három ország növelni tudta a bruttó hazai termékhez viszonyított exporttevékenységét a 2012-re a 2006-os adathoz képest. Ez a növekvő tendencia bizonyítja az előző megállapításunkat, miszerint a környező országok folyamatosan növelni kívánják az exportvolumenüket, és így az exportfinanszírozás szerepe hatványozottan felértékelődik.

A következő vizsgált tényező, amely jelentős hatással bír a külkereskedelmi mérleg egyenlegére, az egyes országok importtevékenysége, amelyet a bruttó hazai értékük százalékában hasonlítottunk össze.

10. ábra

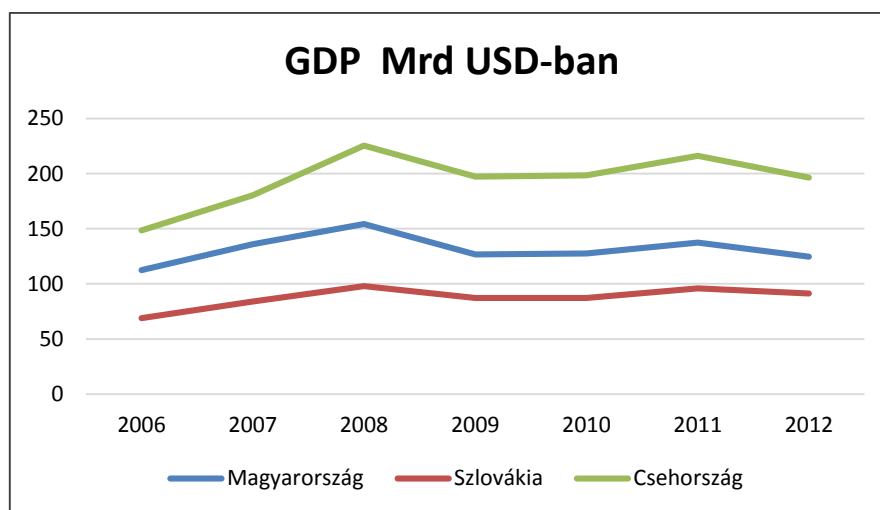


Forrás: Saját szerkesztés a Világbank adatbázisából (worldbank.org)

A válság természetesen az importvolumenre is kihatott, jelentős visszaesést indukálva a 2009-es évre vonatkozóan. Ezután egy mérsékelt növekedés következett be egészen a vizsgált időszak végéig, tehát biztosan állíthatjuk, hogy nem az importvolumen csökkenése okozta a külkereskedelmi mérlegtöbbletet, csupán az importvolumen lassabb arányú növekedése az exportvolumenhez képest.

A GDP arányos külkereskedelmi mérleg lehetséges változásának harmadik általunk vizsgált tényezője egyes országok bruttó hazai termelésének változása. Az elemzett időszakban a három ország GDP-je arányaiban hasonló mértékben változott.

11. ábra



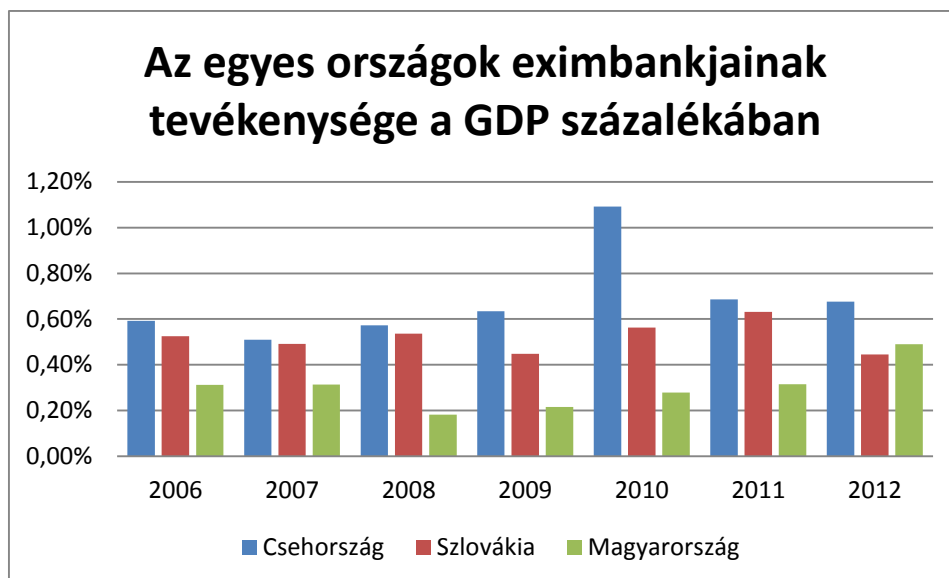
Forrás: Saját szerkesztés a Világbank adatbázisából (worldbank.org)

Összefoglalva a fentieket a magyar GDP arányos külkereskedelmi mérleg egyenlege 2010-től 2012-ig tartó időszakban csökkent, illetve lemaradt a két vizsgált ország többletéhez képest. Ebből azt a konklúziót vontuk le, hogy az említett csökkenés oka az exportbővülés lassulásában keresendő, mivel az import- és GDP változás a vizsgált országokban hasonlóan alakult, így ezek a tényezők nem okozhatták ezt a különbséget. A külkereskedelmi mérleg javításához az exportbővülést kell előtérbe helyeznie az országnak, mivel ennek növekedésében van lemaradásunk a megfigyelt országokhoz képest. Ennek az exportbővülésnek egy lehetséges módja az intenzívebb exportfinanszírozás.

A fenti vizsgálat tükrében arra a következtetésre jutottunk, hogy az Eximbank exportfinanszírozói tevékenysége és a magyar exportvolumen között erős kapcsolat mutatható ki. Az Eximbank kedvező kamatozású hitelnyújtási tevékenysége pozitívan járul hozzá hazánk exportjának növekedéséhez, így szerepét és súlyát célszerű lenne növelni a jövőben.

A továbbiakban összehasonlítottuk a magyar, a szlovák és a cseh exporthitel ügynökségek banki tevékenységét, abból a célból, hogy rávilágítsunk mekkora kihasználatlan potenciál rejlik még az Eximbankban.

12. ábra



Forrás: Saját szerkesztés az egyes bankok éves jelentései és az Eurostat adatbázisa alapján

Ezen a grafikonon jól látszik, hogy a magyar Eximbank banki tevékenysége messze alulmúlta az utóbbi években mind a cseh, mind a szlovák exporthitel ügynökségek hasonló típusú ügyleteinek GDP arányos volumenét. Különösen a válság éveiben szembetűnő ez a különbség. 2008-as, 2009-es években GDP arányosan két-háromszor annyi hitelt folyósítottak a vizsgált országok eximbankjai, mint hazánké. Ez pedig különös jelentőséggel bír egy recesszió során, amikor az importvolumen visszaesik, a világkereskedelem beszűkül és a gazdaság élénkítésre szorul. Egyedül vizsgált időszakunk utolsó évében, 2012-ben sikerült felzárkóznunk és megelőznünk Szlovákiát ebben a mutatóban, ami, mint láthattuk nagyrészt annak köszönhető, hogy az Eximbank közel megduplázta az ebben az évben kihelyezett hiteleinek mennyiségét. Mindazonáltal ezt az adatot a továbbiakban is érdemes lenne növelni, az exportfinanszírozást támogatni és ennek segítségével régióban egy vezető szerepet elérni.

8. Befejezés

A dolgozatunk során az exportfinanszírozás és az Eximbank bemutatására tértünk ki. Vizsgálatunkkal azt próbáltuk bebizonyítani, hogy a magyar Eximbank tevékenysége pozitív módon hozzájárul az ország exportnövekedéséhez. A kettő közti korrelációt kimutattuk és az összefüggésekre rávilágítottunk, ugyanakkor megállapíthatjuk, hogy hipotézisünk csak közvetve bizonyítható. Konklúzióink szerint a magyar államnak továbbiakban is támogatni kell az Eximbank tevékenységét, és ösztönöznie a kis- és középvállalkozásokat abban, hogy külföldi piacokra lépjenek. Ennek az elképzelésnek néhány jelét már megfigyelhetjük jelenleg is, a külkereskedelmi stratégiában kihangsúlyozott keleti nyitás politikája a KKV szektort ösztönzi a keleti piacok felé történő nyitásra, amellyel elsősorban az exportunkban fennálló koncentrátságot kívánjuk csökkenteni. Az állam az Eximbank üzemeltetésén és támogatásán kívül más eszközökkel is ösztönzi az exportpotenciával rendelkező kis- és középvállalkozásokat. Ilyenek az újonnan létrehozott Kereskedőházak, az Export akadémia, illetve az export directory-k. Ezek tőke-hozzájárulás helyett használható tudással és ismeretekkel segítik a vállalatokat. Összességében kijelenthetjük, hogy a magyar Eximbank hozzájárul a magyar gazdaság exportnövekedéséhez és a jövőben célszerű ez irányú tevékenységét növelnie, ezáltal is elősegítenie az ország makrogazdasági értékeinek javítását.

Felhasznált irodalom- és forrásjegyzék:

Könyvek és folyóiratok:

Ábel István – Czakó Erzsébet (2013): Az exportsiker nyomában
Alinea Kiadó, Budapest

Blahó András – Prandler Árpád (2011): Nemzetközi szervezetek és intézmények, Aula Kiadó,
Budapest

Dunai Zoltán (1999): Exportfinanszírozás és hitelbiztosítás Magyarországon, Közgazdasági és
Jogi Könyvkiadó, Budapest

Király Júlia (2008): Likviditás válságban, Hitelintézeti Szemle, 2008. hetedik évfolyam/6.
szám, 598-611. old.

Széplakiné Kiss Bernadett–Némedi-Varga Szilvia (2004): Exporthitel ügynökségek
alkalmazkodása a nemzetközi szabályozási környezethez
Fejlesztés és Finanszírozás (2004/1. szám)

Tanulmányok:

Baghy Eleonóra - Endrődi Ferencné (2007): A külkereskedelmi ábrastatisztika módszertana,
Budapest

Balogh Anita (2010): Az államilag támogatott exportfinanszírozás és hitelbiztosítás a Magyar
Export-ImportBank Zrt. és a Magyar Exporthitel BiztosítóZrt. gyakorlatában
Budapest, Budapesti Gazdasági Főiskola, Szakdolgozat

Janda, Karel - Michalíková, Eva - Psenakova, Lucia (2013): The performance of export credit
agencies in post communist Central European countries, IES Working Paper, No. 10/2013
<http://hdl.handle.net/10419/83416>

Letöltve: 2014.02.07

Munkácsi Zsuzsa (2009): Kik exportálnak Magyarországon? Vállalati méret és külföldi tulajdon szerinti exportkoncentráció és a külföldi tulajdon hatása az exportorientációra, MNB Szemle

Némedi-Varga Szilvia (2003), A hivatalosan támogatott exporthitelezés rendszerének alternatív institúcionalizmusa a nemzetközi kapcsolatok szabályozási keretei között
Budapest, Ph.D. értekezés

OECD: Arrangement on Guidelines for Officially Supported Export Credits
1992. OECD/GD

Hosszú Zsuzsanna–Körmendi Gyöngyi– Tamási Bálint–Világi Balázs (2013): A hitelkínálat hatása a magyar gazdaságra
http://www.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/MNB/Kiadvanyok/mnbhu_mnbszemle/mnbhu_ms_z_20131030/hosszu.pdf

Letöltve: 2014.03.12.

Internetes oldalak:

A BGK honlapja:

<http://www.bgk.com.pl/export-support-government-program-en/export-support-government-program>

Letöltve: 2014.02.12

A Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt. honlapja:

<http://corvinus.hu/rolunk/cegbemutatas/>

Letöltve: 2014.02.11

Az Eximbank éves jelentései 2006-2012

<http://exim.hu/eximrol/eves-jelentesek/>

Letöltve: 2014.02.18.

Az Exim honlapja:

<http://exim.hu/eximrol/>

Letöltve: 2014.02.14

<http://exim.hu/eximrol/tisztsegviselok/>

Letöltve: 2014.02.14

<http://exim.hu/szervezeti-mukodesi-keretek/>

Letöltve: 2014.02.14

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/vevohitel-konstrukciok/>

Letöltve: 2014.02.15

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/kozvetlen-export-elofinanszirozas/>

Letöltve: 2014.02.15

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/beszallitoi-konstrukciok/>

Letöltve: 2014.02.15

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/beruhazasi-konstrukciok/>

Letöltve: 2014.02.15

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/befektetesi-hitel-kulfoldi-befeketesekre/>

Letöltve: 2014.02.16

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/vevohitel-konstrukciok/klasszikus-vevohitel/>

Letöltve: 2014.02.16

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/vevohitel-konstrukciok/projektkockazatu-vevohitel/>

Letöltve: 2014.02.16

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/leszamitolasi-konstrukciok/forfetirozas/>

Letöltve: 2014.02.16

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/refinanszirozasi-konstrukciok/>

Letöltve: 2014.02.16

<http://exim.hu/eximrol/kiemelt-hazai-kapcsolatok/>

Letöltve: 2014.02.16

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/refinanszirozasi-konstrukciok/egyedi-export-elofinanszirozo-refinanszirozasi-hitel/>

Letöltve: 2014.02.16

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/refinanszirozasi-konstrukciok/egyedi-export-utofinanszirozo-refinanszirozasi-hitel/>

Letöltve: 2014.02.16

<http://exim.hu/termekpaletta/bank/vevohitel-konstrukciok/kotott-segelyhitel/>

Letöltve: 2014.02.16

1994. évi XLII. törvény:

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99400042.TV

Letöltve: 2014.02.16

Az Eximbanka SR honlapja:

http://www.eximbanka.sk/sk/naseprodukty/bankoveprodukty.html?page_id=96&pageid=96

Letöltve: 2014.02.12

Az Exim kondíciós listája:

<http://exim.hu/wp-content/uploads/2012/12/Eximbank-kond%C3%ADci%C3%B3s-lista-20131001-t%C5%91l.pdf>

Letöltve: 2014.02.12

A KUKE honlapja:

http://www.kuke.com.pl/banks_and_financial_institutions.php

Letöltve: 2014.02.12

A Kárpát Régió Üzleti Hálózat honlapja:

<http://www.crbnet.eu/3-A-halozatrol>

Letöltve: 2014.02.11

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara honlapja:

<http://www.mkik.hu/hu/magyar-kereskedelmi-es-iparkamara/tortenet-1999>

Letöltve: 2014.02.11

A Magyar Külgazdasági Szövetség honlapja:

<http://www.kulkerszov.hu/>

Letöltve: 2014.02.11

A Mehí b kondíciós listája:

<http://exim.hu/wp-content/uploads/2013/02/MEHIB-Kond%C3%ADci%C3%B3s-lista-HU-2013-07-26-t%C3%B3l.pdf>

Letöltve: 2014.02.12

A Nemzeti Külgazdasági Hivatal honlapja:

<http://hita.hu/hu/Content.aspx?ContentID=acecbc06-9776-4d34-874b01e7639b61a8>

Letöltve: 2014.02.11

Nemzetgazdasági Minisztérium Honlapja: Külgazdasági stratégia, Szakmai Vitairat

http://www.kormany.hu/download/1/d7/30000/kulgaszdasagi_strategia.pdf

Letöltve: 2014.02.24.

A Magyar Nemzeti Bank honlapja:

http://www.mnb.hu/A_jegybank/eu/hitelmegallapodas

Letöltve: 2014.03.12.

A Magyar Nemzeti Bank honlapja

http://www.mnb.hu/Jegybanki_alapkamat_alakulasa

Letöltve: 2014.03.12.

Kormányzótivó honlapja:

[http://www.kormanysovivo.hu/page/valsagkalauz_gazdasagivalsag_Magyarország#konvergen
cia](http://www.kormanysovivo.hu/page/valsagkalauz_gazdasagivalsag_Magyarország#konvergen
cia)

Letöltve: 2014.03.12.

Felhasznált adatbázisok:

OECD adatbázisa:

www.oecd.org

Világbank adatbázisa:

www.worldbank.org

Központi Statisztikai Hivatal adatbázisa:

www.ksh.hu

Eurostat adatbázisa:

www.epp.eurostat.ec.europa.eu